

בכור ומעשר חלה עליהם קדושה אפילו קדם מומם ופטורים מן המתנות ועושים תמורה וכד', שלא כשאר הקדשים (עפ"י משנה חולין קל. בכורות יד.).

ד. הבאת בכור ומעשר מחו"ל – פירש רב חסדא שמחלוקת תנאים בדבר; לדברי רבי ישמעאל, וכך דעת סתם מתניתין, אין באים לכתחילה (דרשו מרק קדשיך. תוס' עפ"י הספרי), אבל אם באו תמימים – יקרבו. ולדברי רבי עקיבא אף בדיעבד אין מקבלים אותם להקרבה, שהוקשו בכור ומעשר בהמה (ע' בכורות נג) למעשר דגן. וכן אמרו על בן אנטיגנוס שהעלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו. וכן דעת המשנה בחלה (ד).

הרמב"ם (בכורות א,ה) פסק בבכור כרבי עקיבא. ומשמע מדבריו [כפי שגרסו ופרשו הראשונים] שבכור שנוול בחו"ל לא נתקדש מדאורייתא כלל (ע' בספר החינוך יח שצג; רשב"א ב"ק יב: דרכי משה יו"ד שיג). ואילו הראב"ד השיגו, וכן האריך הרמב"ן להוכיח שמתקדש מדין תורה אלא שנתמעט מהקרבה. וכן דעת הרשב"א (ח"א שלא תכוז) הר"ן (בתשובה ז) הרא"ש ועוד. וכ"פ בשלחן ערוך [וכתב בב"י ובכס"מ שגם דעת הרמב"ם כן היא, וגירסה מוטעית היא ברמב"ם. וע' בחדושי הגר"ח הלוי מעשר שני יד,א].

ולענין מעשר בהמה כתב הרמב"ם (בכורות ו,א) שנוהג בחו"ל. יש שפרשו אפילו להיקרב ודלא כרבי עקיבא (עפ"י לח"מ בכורות א,ה; תו"ט רפ"ט דבכורות; מנ"ח תנג. וע' חו"א בכורות כו,ב). ואולם הסמ"ג (עשה ריב) פסק כרבי עקיבא (וע"ע יד דוד ולקוטי הלכות בכורות נג; חו"א כו,ב; מנ"ח רפז, יח).

ה. ואכלת לפני ה'... מעשר דגןך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך –

רבי ישמעאל אומר: הקיש מעשר לבכור, מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית, אף מעשר כן. רבי עקיבא אומר: ממקום שאתה מעלה מעשר דגן אתה מעלה בכור וממקום שאי אתה מעלה מעשר דגן אי אתה מעלה בכור.

בן עזאי אומר: מה בכור אינו נאכל אלא לפני מן החומה אף מעשר כן [ולא בכל הרואה כבשילה].

אחרים אומרים: מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה, אף בכור שעברה שנתו.

כל התנאים מודים זה לזה לדינא, מלבד רבי ישמעאל ורבי עקיבא שחולקים בדיון בכור שבא מחו"ל (עפ"י לקוטי הלכות).

דין בכור מעשר וביכורים ושאר קרבנות שלא בפני הבית – נתבאר במכות יט ובזבחים ס.

פרק רביעי; דפים כא – כב

לה. מה דינן של החטאות דלהלן?

א. ולד חטאת ותמורת חטאת.

ב. חטאת שעברה שנתה.

ג. חטאת הדחוייה מהקרבה.

ד. חטאת שקיבל דמה בשתי כוסות ואבדה אחת מהן.

א. ולד חטאת ותמורת חטאת – ימותו, בין שנתכפרו בעליהן בין שלא נתכפרו.

בחטאת ציבור – ע' לעיל טו.

דין ולד חטאת כשהקדישה והיא מעוברת – ע' להלן כה.

אודות איסור הקרבת תמורת חטאת – לעיל יז-יח.

ב. חטאת שעברה שנתה; אמר ריש לקיש: רואים אותה כאילו עומדת בבית הקברות (שאינן הנהן יכול ליתלנה ולשוחטה) ורועה, גם אם נתכפרו בעליה באחרת (כן מבואר בגמ'). והשיבו על דבריו ממשט משנתנו שמתה, ותרץ רבא שמדובר במשנה שאבדה.

לדברי התנא רבי שמעון (לעיל טז), חטאת שעברה שנתה – במיתה, אפילו לא אבדה [ולא אמר ריש לקיש אלא לדעת חכמים].

לפרש"י, למסקנא לא נתישבו דברי ריש לקיש עם המשנה ביומא כפי שפרשה רבי יוחנן, שמשמע שדינה במיתה, ורבא אכן אינו סובר כריש לקיש אלא נוקט שאם נתכפרו באחרת דינה במיתה [ואם לא כיפרו, תרעה עד שתסתאב ותימכר ויביא בדמיה אחרת]. ולפרוש התוס' רבא תרץ דברי ריש לקיש.

א. הרמב"ם (פסוה"מ ד, טז) פסק כריש לקיש. ויש שנראה מדבריהם שנוקטים כרבי שמעון שדינה

במיתה (ע' במאירי שבועות יא: ועוד. וי"ל שפרשו כרש"י ופסקו כרבא דבתראה הוא).

ב. לפרש"י, לריש לקיש אם עברה שנתה ואבדה, לדברי הכל דינה במיתה אפילו נמצאת קודם כפרה. ולפרוש התוס' (וכ"מ ברמב"ם), תלוי הדבר במחלוקת רבי וחכמים; לרבי במיתה ולחכמים תרעה, וכדלהלן.

ג. רש"י בפסחים (צז. ד"ה כאילו עומדת) כתב שלריש לקיש שעברה שנתה רועה, יפלו דמיה לנדבת קיץ המזבח. והתוס' שם חלקו והביאו מסוגיתנו שעד שלא נתכפר יביאו בדמיה אחרת (וכ"פ הרמב"ם. ושם רש"י מדבר כשנתכפרו כבר).

ג. מבואר במהלך הסוגיא שחטאת שנדחית מהקרבה – מתה. [לרבי שמעון – דוקא ביחיד, אבל בציבור לא שאין חטאת ציבור מתה, כגון אחד משעירי יום הכיפורים שמת בן זוגו – השני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה. ורבי יהודה חולק. ע' יומא סב ולעיל טו].

לפרש"י, דין זה אינו תואם עם דינו של ריש לקיש, ולשיטתו דינה ברעיה ולא במיתה, כדין חטאת שעברה שנתה. ואילו לפרוש התוס' גם ריש לקיש מודה בדיחוי לפי שאינו ראוי להקרבה בכל הקרבנות, משא"כ עברה שנתה.

א. מדברי רש"י משמע שחטאת שנדחית אינה מתה אלא לאחר שנתכפרו בעליה באחרת. ואילו

מדברי הרמב"ם (מעוה"ק טו, ג) נראה להוכיח שדינה במיתה אפילו לא נתכפר, וכן יש לומר לפי

פירוש התוס' בסוגיא, שדחוי אינו דומה ל'עברה שנתה' (עפ"י מקדש דוד ק"א א, א).

ב. חטאת שנפלה בה מום קבוע, הגרז"ס בחדושי יצא לחדש שדינה במיתה כשנתכפר באחרת,

כדין חטאת דחוייה. ומה שהמשנה הצריכה אבידה עם המום – י"ל שזה דוקא במום עובר, אבל

מום קבוע א"צ איבוד.

ד. חטאת שקיבל דמה בכמה כוסות ואבדה אחת, נסתפק רב פפא [לפי 'איכא דאמרי'], למאן דאמר כוס עושה

חבירו שיריים (וכל הכוסות דינם להישפך ליסוד המזבח), שמא כיון שאין הכוס שאבדה ראויה להיזרק

הריהי דחוייה וכיון שנאבדה נפסל הזבח, או שמא אינה 'דחוייה' ואין אבידתה פוסלת [אבל למאן דאמר 'כוס

עושה חבירו דחוי' – אין ספק שנפסל]. כן פרש"י.

- א. ר"י מפרש שודאי אין החטאת נפסלת, והספק אינו אלא על הדם שאבד, האם הוא כדחוי ונפסל אם לאו. וכן משמע ברבנו גרשום (וכן צדד החזו"א (לה,ה) לפרש שהספק האם חל בכוס דין 'נתכפרו בעלים', אבל שאר הובח לא נפסל).
- ב. לפרש"י יתכן שאין הספק כאן אלא לרבי אבל לחכמים אין הובח פסול, שאם כן אין זו 'כפרה' ואינה נחשבת אבודה בשעת כפרה לחול בה דין מיתה. וצריך עיון (עפ"י חזו"א או"ה קכו,לו. ובתמורה לה,ה כתב שהספק גם אליבא דרבנן).
- ג. ביומא (נז:): אמר רב פפא שכשאי אפשר ליתן הדם הריהו דחוי. וצריך לומר שה'איכא דאמרי' שבכאן חולק על הסוגיא שם. וצ"ע (עפ"י חזו"א לה,ה; או"ח קכו,לו).

דין חטאת שמתו בעליה ושאר דיני חטאות המתות, ביחוד ובציבור – לעיל טו – ית.

לו. חטאות המתות וחטאות שדינן ברעיה, האם עושות תמורה והאם יש בהן מעילה?

- מבואר במשנה שחטאת שאבדה ונתכפרו בעליה באחרת שדינה במיתה – אינה עושה תמורה, ולא נהנים ולא מועלים בה. אבל כשהיא רועה – עושה תמורה, ומועלים בה.
- א. לפרש"י (כאן ובגור כח: ובמנחות ד: ובמעילה ג) ור"ג (כאן) ותוס' (בגור כד), 'לא נהנין' – מדרבנן. ויש אומרים מדאוריתא אך בלא תורת מעילה (ע' בתשובות הר"ד י. וע"ע מקדש דוד יט,ט; ישועות מלכו יו"ד עא; פרי יצחק ח"ב לד; חדושי הנצי"ב כאן; אבן האול מעילה א,ו; קה"י חולין כב). ולענין תשלומי קרן להקדש – ע' במעילה י.
- ב. גם במעות חטאת שדינן לילך לים המלח, לא נהנים ולא מועלים בהם, כבחטאות המתות (עפ"י משנה גזיר כח: מעילה יא.).

דפים כא – כג

- לו. א. מהם פרטי ההלכות בחטאת שאבדה ובינתים הפרישו או הקריבו בעליה אחרת, ונמצאת? ב. מה דין המפריש מעות לחטאתו ואבדו, ולבסוף נמצאו?

- א. חטאת שאבדה וכיפרו בעליה באחרת ואח"כ נמצאת הראשונה; בין שנמצאת תמימה בין בעלת מום – דינה במיתה.
- נמצאת לאחר ששחטו חטאת אחרת קודם שנזרק דמה; נסתפק רב פפא [לפי פירוש אחד] האם נחשבת כנמצאת לאחר כפרה הואיל וכבר נתקבל דמה ועומד ליזרק כזרוק דמי, או שמא דינה כנמצאת קודם כפרה וכדלהלן. תיקו.
- נמצאת לאחר שהפרישו אחרת ועדיין לא נתכפרו והרי שתייהן עומדות – מביא אחת מהן (כדלעיל טו.). והשניה – לדברי רבי תמות ולדברי חכמים רועה. ונחלקו אמוראים בשם רב בבאור מחלוקתם; – רב הונא אמר: אם משך אחת והקריבה ללא שנמלך מקודם בבית דין – לדברי הכל השניה מתה (שבזה שמשך מדעתו דחה האחרת בידיים, ואפילו הנשאת היא זו שלא אבדה. רש"י. ור"ג כתב משום קנס, על שעשה מדעתו). לא נחלקו אלא בבא לימלך; רבי סבר אומרים לו להתכפר בשניה, והראשונה שאבדה ונמצאה תמות. וחכמים סוברים עשו תקנה בקדשים ואומרים לו להתכפר באבודה, והשניה תרעה.